യോഗവാസിഷ്ഠഃ/പ്രകരണമ് 6
(നിർവാണപ്രകരണം ഉത്തരാർധം)/സർഗം 4

ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
സാഹംതാദിജഗച്ഛാന്തൗ ബോധേ സംവിത്കലാത്മനി .
സംശാന്തദീപസംകാശസ്ത്യാഗഃ സിദ്ധ്യതി നാന്യഥാ .. 1
ന ത്യാഗഃ കർമസംത്യാഗോ ബോധസ്ത്യാഗ ഇതി സ്മൃതഃ .
അജഗത്പ്രതിഭൈകാത്മാ യോഽനഹംതാദിരവ്യയഃ .. 2
അയം സോഹമിദം തന്മ ഇതി നിഃസ്നേഹദീപവത് .
ശാന്തേ പരമനിർവാണേ പ്രബോധാത്മേതി ശിഷ്യതേ .. 3
അയം സോഹമിദം തന്മേ ശാന്തമിത്യേവ യസ്യ നോ .
ന ജ്ഞാനം തസ്യ നോ ശാന്തിർന ത്യാഗോ ന ച നിർവൃതിഃ .. 4
മമേദമയമേവാഹമിത്യേതാവതി യഃ ക്ഷയഃ .
ബോധാത്മാ ശിവമാശാന്തം തസ്മാദന്യന്ന വിദ്യതേ .. 5
അഹമംശേ വിദാ ക്ഷീണേ സർവമേവ ക്ഷയം ഗതമ് .
ന കിംചിച്ച ക്വചിത്ക്ഷീണം നിർവാണൈകഘനം സ്ഥിതമ് .. 6
അഹവിദനഹംവിത്ത്വാദേവ ശാമ്യത്യവിഘ്നതഃ .
ഏതാവന്മാത്രസാധ്യേയം കിമിവേയം കദർഥനാ .. 7
അഹംനാഹമിതി ഭ്രാന്തിർന ച ചിത്ത്വാദൃതേഽസ്തി സാ .
ചിത്ത്വം ചാകാശവിശദമതഃ ക്വൈഷാ ഭ്രമസ്ഥിതിഃ .. 8
ന ഭ്രമോ ഭ്രമണം നൈവ ന ഭ്രാന്തിർഭ്രാമകോഽസ്തി വാ .
അനാലോകനമേവേദമാലോകാന്നേദമസ്തി തേ .. 9
വിദ്ധി ചിന്മാത്രമേവേദമസദ്രൂപോപമം തതമ് .
തേനാലം മൗനമാസ്സ്വൈവം സർവം നിർവാണമാത്രകമ് .. 10
യേനൈവാശു നിമേഷേണ ത്വഹമിത്യേവ ചേതതി .
തേനൈവ നാഹമിത്യേവ ചേതിത്വാശു ന ശോച്യതേ .. 11
അഹംഭാവം നഭോർഥേന നിർവാച്യാരൂഢബാണവത് .
അജസ്രമാശു വാഽക്ഷീണം തിഷ്ഠാവഷ്ടബ്ധതത്പദഃ .. 12
സനഭോർഥാമഹന്താം ത്വം ചേതന്നേവമനാരതമ് .
സർവഭാവൈരനാരൂഢോ ഭവ തീർണഭവാർണവഃ .. 13
സ്വഭാവമാത്രവിജയേ സ്വയം യസ്യ ന വീരതാ .
തസ്യോത്തമപദപ്രാപ്തൗ പശോർബ്രൂഹി കഥൈവ കാ .. 14
ഷഡ്വർഗോ നിർജിതഃ പൂർവം യേനോത്തമവിദാ സ്വതഃ .
ഭാജനം സ മഹാർഥാനാം നേതരോ നരഗർദഭഃ .. 15
യസ്യ സ്വാന്തർമനോവൃത്തിർജീയമാനാ ജിതാഥവാ .
വിഷയഃ സ വിവേകാനാം സ പുമാനിതി കഥ്യതേ .. 16
അർഥോ ദൃഷദിവാമ്ഭോധൗ യോ യ ആപതതി ത്വയി .
തസ്മാദേവ പലായസ്വ നാഹമിത്യേവ ഭാവയൻ .. 17
നാഹമസ്മീതി ബുദ്ധ്യാപി സോപപത്തികമപ്യലമ് .

ജാനാനോ ജ്ഞപ്തിമാത്രം ച കിമജ്ഞ ഇവ മുഹ്യസി .. 18
ന ജ്ഞേയമർഥതോഽസ്തീഹ ഹേമ്നീവ കടകാദിതാ .
ഭ്രാന്തിമാത്രാദൃതേ സാ ച ശാമ്യത്യസ്മരണേന തേ .. 19
യോ യോ ഭാവ ഉദേത്യന്തസ്ത്വയി സ്പന്ദ ഇവാനിലേ .
നാഹമസ്മീതി ചിദ്വൃത്ത്യാ തമനാധാരതാം നയ .. 20
ലോഭോ ലജ്ജാ മദോ മോഹോ യേനാദാവിതി നോ ജിതാഃ .
നിരർഥകമനർഥേഽസ്മിൻസ കിമർഥം പ്രവർതതേ .. 21
അഹന്ത്വം പവനേ സ്പന്ദ ഇവ യത്ത്വയി സംസ്ഥിതമ് .
പരമാത്മനി തന്നാന്യദേതത്സ്പന്ദ ഇവാനിലേ .. 22
അസർഗസംവിദാ സർഗഃ പരേഽസ്തോഽതിവിരാജതേ .
സംനിവേശവിശേഷേണ ദുരർഥോഽപി ഹി ശോഭതേ .. 23
പരമാത്മാ തു നോദേതി നാസ്തം യാതി കദാചന .
ന ചാസ്മാദന്യദസ്തീതി കോ ഭാവോഽഭാവ ഏവ വാ .. 24
പരം പരേ പൂർണം പൂർണേ ശാന്തം ശാന്തേ ശിവം ശിവേ .
ഇത്യേവമാത്രം വിതതം നാഹം ന ച ജഗന്ന ധീഃ .. 25
അനിർവാണേ വിനിർവാണം ശാന്തം ശാന്തേ ശിവേ ശിവമ് .
നിർവാണമപ്യനിർവാണം സനഭോർഥം ന വാപി തത് .. 26
ശസ്ത്രാഘാതാഃ പ്രസഹ്യന്തേ സഹ്യന്തേ വ്യാധിവേദനാഃ .
നാഹമിത്യേവമാത്രസ്യ സഹനേ കാ കദർഥനാ .. 27
ജഗത്പദാർഥസാർഥാനാമഹമിത്യക്ഷയോഽങ്കുരഃ .
തസ്മിന്നിർമൂലതാം യാതേ ജഗന്നിർമൂലതാം ഗതമ് .. 28
ബാഷ്പേണേവാഹമർഥേന നിഃസാരേണാപി സാരവത് .
വ്യാമലഃ പരമാദർശസ്തച്ഛാന്തൗ സംപ്രസീദതി .. 29
അഹമർഥഃ പരേ വായൗ സ്പന്ദസ്തത്പ്രശമേ തു തത് .
അനിർദേശ്യമനാഭാസമനന്തമജമവ്യയമ് .. 30
അഹമർഥഃ പുരോ ദ്രവ്യപ്രതിബിമ്ബപ്രദശ്ചിതി .
തച്ഛാന്തൗ സാ നിരാഭാസമനന്തമജമവ്യയമ് .. 31
അഹമർഥാമ്ബുദേ ക്ഷീണേ പരമാർഥശരന്നഭഃ .
പരയാനന്തയാ ലക്ഷ്മ്യാ സ്വച്ഛയാച്ഛം വിരാജതേ .. 32
അഹമർഥമലോന്മുക്തമവ്യക്തം താമ്രമങ്ഗ ചേത് .
തത്പരം പരമാഭാസം സംപന്നം ഹേമ കാന്തിമത് .. 33
യഥാ നിരഭിധാർഥശ്രീർഭജത്യവ്യപദേശ്യതാമ് .
തഥാനഹന്താഹന്തേയം ബ്രഹ്മത്വമധിഗച്ഛതി .. 34
അസ്ത്യഹന്ത്വേ സ്ഥിതം ബ്രഹ്മ സനാമേവ പദാർഥവത് .
ശാന്തവത്സദിവാഭാസം തദ്വത്സ വ്യപദേശവാൻ .. 35 .
അഹമർഥോ ജഗദ്ബീജം യദി ദഗ്ധമഭാവനാത് .
തദഹന്ത്വം ജഗദ്ബന്ധ ഇത്യാദേഃ കലനൈവ കാ .. 36
സദ്ബ്രഹ്മ ശിവമാത്മേതി പരേ നാമകലങ്കിതാ .
ഉദേത്യഹന്താ കുമ്ഭത്വാദിവ മൃദ്ധാതുവിസ്മൃതിഃ .. 37
അഹമർഥാദിയം ബീജാത്സത്താ ബിമ്ബലതോത്ഥിതാ .

യസ്യാം ജഗന്ത്യനന്താനി ഫലാന്യായാന്തി യാന്തിച .. 38
സാദ്ര്യബ്ധ്യുർവീനദീ സേയം രൂപാലോകൈഷണാദികാ .
അഹമർഥസ്യ മരിചബീജസ്യാന്തശ്ചമത്കൃതിഃ .. 39
ദ്യൗഃ ക്ഷമാ വായുരാകാശം പർവതാഃ സരിതോ ദിശഃ .
ഇത്യാമോദോ ഽഹമർഥോഗ്രകുസുമസ്യ വികാസിനഃ .. 40
അഹമർഥഃ പ്രവിസൃതഃ പ്രകടീകുരുതേ ജഗത് .
സദ്രൂപാലോകമനനം പ്രവൃത്ത ഇവ വാസരഃ .. 41
പ്രവൃത്തേന ദിനേനാർഥഃ പ്രകടീക്രിയതേ യഥാ .
അസജ്ജഗദഹന്ത്വേന ക്ഷണാന്നിർമീയതേ തഥാ .. 42
അഹമിത്യർഥദുസ്തൈലലവോ ബ്രഹ്മണി വാരിണി .
പ്രസൃതോ യത്തദാശ്വേതത്ത്രിജഗച്ചക്രകം സ്ഥിതമ് .. 43
ഉന്മേഷമാത്രേണാഹന്താ ജഗന്ത്യനുഭവത്യഹോ .
ന നിമേഷേണ ദൃഗിവ സത്യാനീത്യപ്യസന്ത്യലമ് .. 44
അഹമർഥേ പ്രവിസൃതേ സംസാരോ ഹ്യനുഭൂയതേ .
നാന്തർഭൂയ പരിക്ഷീണേ ലോചനസ്യേവ താരകേ .. 45
അഹമംശേ നിരംശത്വം നീതേ ശാശ്വതസംവിദാ .
ശാമ്യതീയമശേഷേണ സംസാരമൃഗതൃഷ്ണികാ .. 46
സ്വസംവിദ്ഭാവനാമാത്രസാധ്യേ ഽസ്മിന്വരവസ്തുനി .
സിദ്ധമാത്രാത്മനി സ്വൈരം മാ ഖേദം ഗച്ഛമാ ഭ്രമീമ് .. 47
സ്വയത്നമാത്രസംസാധ്യാദസഹായാദിസാധനാത് .
അനഹംവേദനാന്നാന്യച്ഛ്രേയഃ പശ്യാമി ത്വേ ഽനഘ .. 48

വിസ്മൃത്യാഹം ത്വമാസ്സ്വ പ്രവിസൃതവിഭവഃ
പൂരിതാശേഷവിശ്വോ
വിഷ്വക്ശൈലാന്തരിക്ഷക്ഷിതിജലധിമരു-
ന്മാർഗരൂപോ ഽമലാത്മാ .
സ്വസ്ഥഃ ശാന്തോ വിശോകഃ കരണമലകലാ-
വർജിതോ നിഷ്പ്രപഞ്ചോ
നിഃസംചാരശ്ചരാത്മാ സകലമസകലം
ചേതി സിദ്ധാന്തസാരഃ .. 49

ഇത്യാർഷേ ശ്രീവാസിഷ്ഠമഹാരാമായണേ വാല്മീകീയേ മോക്ഷോ-പായേഷു
നിർവാണപ്രകരണേ ഉത്തരാർധേ അഹംതാ-നിരാസോ നാമ ചതുർഥഃ സർഗഃ .. 4 ..
ഓം
****
CHECKED BY GURU P.R.IYER
12.12.2023